

ступеня кандидата педагогічних наук зі спец. 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти; Тернопільський державний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка – Тернопіль, 2000. – 24 с.

3. Брюханова Г.В. Професійна підготовка майбутніх фахівців з дизайну друкованої продукції в Україні (60-ті роки ХХ – початок ХХІ ст..) / Г.В. Брюханова : дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спец. 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти; Київський університет імені Бориса Грінченка. – Київ, 2016. – 264 с.

УДК 37.091.3(477)

ПОПОВИЧ О.М., ДУБЮК В.Р.
Мукачівський державний університет

РОЗВИТОК ІДЕЇ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ДУМЦІ

У сучасних умовах розвитку освіти України одним із головних завдань школи є формування творчої й активної особистості. Значні резерви для формування вмінь самостійного оволодіння знаннями у процесі розв'язання навчальних завдань, розвитку пізнавальної активності, індивідуальних творчих здібностей учнів має початкова ланка освіти, що вимагає спеціальної організації навчально-пізнавальної діяльності школярів. З огляду на це, особливої значущості набуває проблемне навчання як специфічна організація навчального процесу, спрямована на забезпечення активного ставлення учня до оволодіння знаннями, розвиток його самостійної пізнавальної діяльності й творчого мислення [2].

Пошуки нових шляхів наукового розв'язання питань проблемного навчання зумовлюють об'єктивну потребу вивчення, переосмислення й опанування історико-педагогічного досвіду минулого. Особливо цінним у цьому контексті є період другої половини ХХ століття, для якого характерні вагомні здобутки в галузі проблемного навчання учнів.

Так, у працях психологів (Д.Богоявленський, В.Давидов, Л.Занков, І.Ільницька, О.Матюшкін, С.Рубінштейн) та дидактів (М.Алексєєв, М.Данилов, Т.Кудрявцев, І.Лернер, М.Махмутов, М.Скаткін) обґрунтовано сутність проблемного навчання як організації навчально-пізнавальної діяльності учнів, основою якої є створення, формулювання й розв'язання пізнавальних суперечностей (проблемних ситуацій). Поступово проблемне навчання набувало самостійного статусу. Зокрема, українськими (А.Алексюк, В.Барабаш, В.Буряк, В.Євдокимов, В.Лозова, О.Матюшкін, В.Онищук, В.Паламарчук, І.Підласий), російськими (М.Данилов, Т.Кудрявцев, І.Лернер, М.Махмутов, М.Скаткін), польськими (Ч.Куписевич, Б.Наврочинський, В.Оконь) та деякими іншими вченими визначено проблемне навчання як окремий вид навчання, обґрунтовано його категоріальний апарат, завдання, роль і місце в освітньому процесі, методи, умови успішної організації проблемного навчання та розроблено його дидактико-методичне забезпечення.

Встановлено, що зародження питань проблемного навчання пов'язане з ідеями активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів, які розроблялися у

працях давньогрецьких філософів, педагогів-гуманістів епохи Відродження, всебічно обґрунтовувалися вітчизняними та зарубіжними просвітителами, педагогами протягом XVII-XIX ст. Подальший розвиток і збагачення ідея проблемного навчання отримала наприкінці XIX – початку XX ст. завдяки розробці різних підходів до використання пошукових (дослідницьких) методів навчання учнів як у вітчизняній, так і зарубіжній школі [3].

Підпроблемністюнавчання розуміємо запровадження в навчальний процес сукупності прийомів і методів організації пізнавальної діяльності учнів, що детермінують їх активну мисленнєву діяльність в процесі розв'язання навчальних проблем. На відміну від пояснювально-ілюстративного, проблемне навчання ґрунтується не на передачі готової інформації, а на відкритті учнями суб'єктивно нових знань і умінь шляхом розв'язання теоретичних і практичних проблем. Проблемне навчання спрямоване на формування пізнавальної самостійності учнів, розвиток їх логічного, раціонального, критичного і творчого мислення та пізнавальних здібностей. У цьому і полягає його головна відмінність від традиційного навчання [1].

В.Оконь під проблемним навчанням розуміє сукупність таких дій, як організація проблемних ситуацій, формулювання проблем, надання учням необхідної допомоги у вирішенні проблем, перевірка цих рішень і, нарешті, керівництво процесом систематизації та закріплення набутих знань.

І.Лернер сутність **проблемного навчання** вбачає у тому, що учень під керівництвом учителя бере участь у вирішенні нових для нього пізнавальних і практичних проблем у певній системі, що відповідає освітньо-виховним цілям школи.

Всі дослідники проблемного навчання пов'язують його роль із стимуляцією пізнавальної діяльності учнів, тому що внутрішні процеси пізнавальної діяльності поєднуються з несподіваністю, розумовим напруженням, пошуком аргументів та доказів. Значення проблемного навчання виявляється також у тому, що воно пробуджує і формує інтерес до навчання, розвиває ініціативу й самостійність учнів, сприяє розумінню внутрішньої сутності процесів і явищ, формує вміння бачити проблему і знаходити шляхи її вирішення.

Таким чином, системний аналіз науково-педагогічної літератури свідчить, що проблемне навчання – це складне поняття і явище педагогічної практики, яке постійно розвивається і вдосконалюється. Проблемний підхід у навчанні – це шлях міркувань, роздумів, спостережень, висування гіпотез, розв'язання пізнавальних завдань, завдань дослідницького характеру, перевірки правильності узагальнень, висновків тощо. Таке навчання здійснюється за загальною схемою: вчитель створює проблемну ситуацію, учні аналізують її, усвідомлюючи невідоме для себе, й шукають способи вирішення проблеми; вчитель допомагає учням, організовуючи їх роботу. Проблемне навчання передбачає послідовне і цілеспрямоване висунення перед учнями пізнавальних проблем, вирішуючи які, вони під керівництвом вчителя активно засвоюють нові знання.

Література

1. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології : Навчальний посібник. – К. : Академвидав, 2004. – С. 247-295.
2. Чайка В. М. Основи дидактики : навч. посіб. / В. М. Чайка. – К. : Академвидав, 2011. – 240 с.
3. Янц Н.Д. Становлення та розвиток ідеї проблемного навчання у педагогічній теорії / Н.Д.Янц // Засоби навчальної та науково-дослідної роботи : Зб. наук. пр. – Харків: Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди, 2007. – Вип.26. – С.149-155.

УДК 373.3.091.5

ПРОДАН Н.І., БРИЖАК Н.Ю.
Мукачівський державний університет

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ШКІЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Однією із складових морального виховання є виховання дисциплінованості, яка розглядається як важлива соціальна, педагогічна і психологічна проблема від успішного розв'язання якої залежить розвиток у підростаючого покоління високих моральних якостей, глибокої інтелігенції і справжнього духовного багатства.

Окремі питання дисциплінованості особистості розглянуті у працях філософів, соціологів та психологів (Т.Заславська, Л.Коган, О.Маркозова, В.Ядов). Дослідниками шкільної дисципліни були Г.Ващенко, В.Гмурман, А.Макаренко, Е.Моносзон, В.Сухомлинський, М.Чобітько, О.Шапран. Спроби здійснити аналіз окремих аспектів проблеми формування дисциплінованості особистості учнів знаходимо у працях дослідників О. Гончарової, О.Капітан, С.Самаріної.

Тлумачення поняття «дисциплінованість» визначається основними ідеями розвитку освіти, суспільно-політичного життя країни і, безумовно, загальнолюдськими та національними цінностями, ціннісними орієнтаціями в суспільстві.

Сучасні дослідники проблеми виховання дисциплінованості особистості школяра та шкільної дисципліни (О.Гончарова, О.Капітан, С.Самаріна) розглядають виховання свідомої дисципліни як складний та тривалий процес, результатом якого є дисциплінованість як інтегральна якість особистості учня.

У ході наукового пошуку у довідковій літературі (словниках) знаходимо такі визначення сутності поняття «дисциплінованість»: «звичка до дисципліни, організованість» [3, с. 149]; «звичка, уміння дотримуватись дисципліни» [1, с. 224].

Ширше, більш узагальнене тлумачення поняття дав С.Гончаренко в «Українському педагогічному енциклопедичному словнику»: «Дисциплінованість – якість особистості, яка включає звичку до дисципліни, витримку, внутрішню організованість, відповідальність, готовність і звичку підкорятися власним цілям (самодисципліна) і соціальним установкам» [2, с. 127]. Учений зазначив, що «виховання дисциплінованості як однієї з

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>